נח ג

א. אין הײַנטיקער סדרה ווערט דערציילט אַז „ובחודש השני בשבעה ועשרים יום לחודש יבשה הארץ"[1], און אַז דער אויבערשטער האָט געזאָגט דערנאָך נח'ן: צא מן התיבה אתה ואשתך גו' כל החי' גו' היצא אתך גו'[2].

איז ניט פֿאַרשטאַנדיק: וויבאַלד אַז עס איז שוין געווען „יבשה הארץ" — אינ־גאַנצן טרוקן, ווי רש"י[3] איז מפרש אַז „יבשה" מיינט „נעשה גריד כהלכתה" (וואָרום „חברו המים מעל הארץ" — „נעשה כמין טיט כו'"[4] — איז שוין גע־ווען פון פריער) — פֿאַרוואָס האָט מען געדאַרפט זאָגן נח'ן „צא מן התיבה"? און נאָכמער: ס'איז ניט קיין גענוג געווען דער ציווי בשייכות לנח, נאָר עס איז געווען אַ באַזונדער ציווי בנוגע די חיות — „כל החי' גו' בעוף ובבהמה ובכל הרמש גו' היצא אתך"!

אין מדרש[5] שטייט: כיון שנחו המים הי' צריך נח לצאת מן התיבה, אלא אמר ברשות הקב"ה נכנסתי שאמר לי[6] בא אתה וכל ביתך אל התיבה ועכשיו איני יוצא אלא ברשותו.

אָבער (נוסף לזה — אַז רש"י ברענגט ניט דעם ענין, איז) ע"ד הפשט (ופרש"י מפורש[7]) קומט לכאורה אויס, אַז דאָס וואָס דער אויבערשטער האָט געזאָגט נח'ן „בא גו' אל התיבה" איז (ניט אַ נתינת רשות, נאָר) ווייל נח האָט ניט גע־וואָלט אַריינגיין אין תיבה.

בפשטות קען מען זאָגן, אַז דער צורך אין דעם ציווי איז ניט (אַזויפיל) אויף דער עצם יציאה, נאָר אויפן אופן היצי־אה — „צא מן התיבה) אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך", ווי רש"י איז דערויף מפרש: איש ואשתו כאן התיר להם תשמיש המטה (משא"כ זייענדיג אין דער תיבה — איז „האנשים לבד והנשים לבד" ווייל „נאסרו בתשמיש המטה"[8]).

ועד"ז בנוגע די חיות, אַז מ'האָט גע־דאַרפט באַוואָרענען (ווי דער פסוק[9] איז מסיים) „ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ", און ווי רש"י איז מפרש: ולא בתיבה מגיד שאף הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש.

אָבער פון פשטות לשון הכתוב איז משמע אַז דער ציווי איז (אויך) בנוגע דער עצם יציאה — „צא מן התיבה". און גאָר שטאַרק איז עס מודגש בנוגע די חיות כו', וואָס „הוצא כתיב . . אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה"[10] — אַז די חיות וועלן (אפשר) ניט וועלן אַרויס־

---

1) ח, יד.
2) שם, טז־יז.
3) שם, יג ובפרש"י.
4) והרי כל מה שעשה נח לפנ"ז לראות הקלו המים מן הארץ וכו' הי' מדעת עצמו (וראה פענח רזא שם, ז) — אף שיש לחלק בין הנ"ל ליציאתו בפועל מן התיבה.
5) תנחומא פרשתנו ח. ועד"ז שם י. ב"ר פל"ד, ד. וכ"ה בכו"כ מפרשי התורה (אברבנאל. בחיי (שם, יד). פענח רזא. ועוד).
6) פרשתנו ז, א.
7) ז, ז — מב"ר פל"ב, ו.
8) פרש"י לעיל ו, יח. ז, ז.
9) ח, יז.
10) רש"י שם.

גיין פון תיבה, איז דאָ דער ציווי „הוציאם אתה״ (בעל כרחם)[11].

ב. איינער פון די ביאורים אין דעם:

עס איז מבואר בכמה מקומות[12], אַז אין תיבת נח האָט געהערשט אַ מצב פון שלום, מעין ווי עס וועט זיין לעתיד לבא — „וגר זאב עם כבש גו׳ לא ירעו ולא ישחיתו גו׳״[13]. אין תיבת נח זיינען דאָך געווען אַלע מיני בהמות וחיות צוזאַמען — אויך חיות טורפות ודורסות — און פונדעסטוועגן „לא[14] עשו רעה זל״ז כלל ולא השחיתו זל״ז״.

וואָס דאָס איז מוכרח אויך אין פשוטו של מקרא. וואָרום אע״פ אַז אויפן פסוק[15] „קנים תעשה את התיבה״ איז רש״י מפרש „מדורים מדורים לכל בהמה וחי׳״ — אז יעדער (מין[16]) בהמה וחי׳ איז געווען אפגעטיילט פון אַלע אַנדערע[17] — פונדעסטוועגן:

א) עס איז שווער צו זאָגן, אַז מען קען (ע״פ טבע) איינצאָמען חיות טורפות אין אַ מקום (מדור) מוגבל ביותר במשך פון אַ גאַנצן יאָר, און דערביי זאָל ניט טרעפן פאַלן[18] אַז אַ חי׳ רעה זאָל מזיק זיין וכיו״ב.

ב) מ׳זעט במוחש (אין אַ „גן חיות״) אַז כדי צו אַנפירן מיט אַ ריבוי גדול פון חיות טורפות, פאַדערט זיך אַ ריבוי גדול

---

11) ובגו״א כאן, שלא רצו לצאת כי מזונותם היתה מוכנה בתיבה.

12) ד״ה כי פדה לאדה״ז (סה״מ אתהלך לאזניא ע׳ נז), ועם הגהות — אוה״ת פרשתנו (כרך ג) תרסט, א ואילך. מאמרי אדה״ז — ענינים (ע׳ פז), ועם הגהות — אוה״ת שם תרלד, א ואילך. שם תרלז, ב. המשך וככה תרל״ז פצ״ה-צו. ועוד. וראה רד״ק פרשתנו (ו, כא) ובארוכה עה״פ (ישעי׳ יא, ו) וגר זאב גו׳.

13) ישעי׳ שם, ו-ט.

14) ל׳ המאמר — וככה שם רפצ״ה.

15) פרשתנו ו, יד.

16) כנ״ל (הערה הבאה) בראי״ם וכו׳ — דמאי טעמא לשנות מרגילותם קודם שנכנסו לתיבה? — ולפשיטות הדבר לא הוצרך רש״י לפרטו.

17) ראה רא״ם בפרש״י: וקילין . . חדרים . . למדור כל מין ומין לעצמו. וראה גם ראב״ע ורד״ק שם.

— משא״כ בב״ר (פל״א, ט) שאין הכרח לומר שכל מין בהמה וחי׳ היי במדור בפ״ע. וכדמוכח לכאורה מזה שלהלן בב״ר שם (שם, יא. וראה תיב״ע שם. פדר״א רפכ״ג וברד״ל שם. ועוד) פלוגתא כמה קילין היו, ופשוט שאין חולקים במציאות כמה מיני בהמות וחיות נכנסו לתיבה• [ולהעיר מרש״י לב״ר שם: קילין אלו חדרים גדולים, ומדורין בתוך כל חדר לשום בתוכו סיפוקי בהמות כו׳ — משא״כ בפרש״י עה״ת „מדורין לכל בהמה וחי״]. וראה אוה״ת שם (תרלז, ב) „ולא היו להם מקומות מיוחדים בפ״ע״, ובהמשך וככה שם (ע׳ קנד): והגם כי קנים תעשה את התיבה כתיב עכ״ז לא נאמר שהיו מגודרים עד שאחד לא הי׳ יכול לכנוס בתחום חבירו.

בסה״מ עזרי״ת ס״ע מז (לאחרי שמביא פרש״י „מדורין לכל בהמה וחי״): „אפשר שבפרטי החיות יש הרבה יותר״ (משס או ט׳ מאות קילין — ב״ר שם, יא). וראה רמב״ן פרשתנו ו, יט. רד״ל לפדר״א שם סק״י בארוכה. — אבל בפרש״י עה״ת לא הובא כמה מדורין היו, ומפשטות לשונו משמע שהי׳ מדור לכל מין בהמה וחי׳••.

18) ונזכר רק מאורע א׳ דהארי הכישו (פרש״י ז, כג). ולהעיר שזה הי׳ מפני שאיחר מזונותיו. וגם זה כותב רש״י רק: (א) כפירוש שני•. (ב) לא ע״פ „פשוטו״ כ״א מ„מדרש אגדה״. (ג) בזה גופא — ענין שני („ויש אומרים״) במדרש אגדה. כן להעיר מסיום פרש״י שם „ועליו נאמר (משלי יא, לא) הן צדיק בארץ ישולם״ — ראה לקו״ש ח״ה ס״ע 52 ואילך.

•) אבל בפדר״א שם: מכאן אתה למד של״ב מיני עופות . . ושס״ה מיני שקצים. וראה בארוכה ברד״ל שם. ואכ״מ.

••) ולהעיר שרש״י לא כתב (כבפירושו לעיל פסוק יב) „עוף״ (ובפרט „שמלת קן ברוב המקומות מורה על מדור העופות״ — רא״ם שם, יד. ולהעיר מרד״ק שם). וראה המשך הלשון בסה״מ עזרי״ת שם: דעופות אין להם מספר והלא בעופות כו״כ עופות הדורסים (וראה רמב״ן ורד״ל שם). ואכ״מ.

•) ראה לקו״ש ח״ה ע׳ 50 בהערה 25.

של אנשים צו קענען זיך „איינקערן" מיט זיי. און דאָ אין תיבת נח האָבן די עטלעכע מענטשן (נח ובניו ונשיהם) אָנגעפירט מיט אַלע מיני חיות טורפות[19] כו' דכל העולם כולו!

איז מוכרח צו זאָגן, אַז זייענדיק אין דער תיבה, איז נשתנה געווָארן די טבע פון די בע"ח הטורפים[20], ע"ד ווי עס וועט זיין לעתיד לבא, וואָס אין אָזאַ מצב איז „נער[21] קטן נוהג בם".

און ס'איז קיין קשיא ניט: לכאורה האָט רש"י ערגעץ וואו געדאַרפט אַנטערקן אַז אין תיבה האָט געטראָפן אָזאַ נס גדול (ע"ד ווי עס וועט זיין לעתיד לבא — וועט עס איז געווען „ומלאה הארץ דעה את ה'") —

וויי'ל יש לומר, אַז דאָס ווערט שוין באַוואָרנט פון פרש"י לעיל[22], אַז אין תיבה זיינען געקומען בלויז „אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם ומאליהם באו וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה". וואָס דערפון זעט מען, אַז: א) בלויז די מובחרים (שלא השחיתו דרכם) זיינען געקומען אין דער תיבה. ב) שוין בהליכתם לתיבה האָבן חיות הטורפות ניט מזיק געווען, ג) דער עצם קומען, און ד) דער אַריינקומען אין תיבה זיינען געווען אינגאַנצן בדרך נס;

איז במילא קיין פלא ניט, אַז אויך דערנאָך, אַריינקומענדיק אין תיבה איז נמשך געווען דער נס[23] (בשייכות צו דעם העדר ההשחתה פון די חיות), אַז די טבע פון די חיות טורפות איז נשתנה געווָארן אויף ניט מזיק זיין אָ צווייטע חי' ובהמה וכו'.

ג. און דאָס איז אויך דער טעם פאַר־וואָס נאָכדעם ווי „יבשה הארץ" האָט מען געדאַרפט אַנקומען צו אָ ציווי „צא מן התיבה" — וויי'ל נח האָט ניט גע־וואָלט אַרויסגיין פון תיבה[24]; ער איז געווען אין אַן אָרט וואו ס'איז געווען אָ מצב פון לעתיד לבא,

[ובפרט ע"פ המבואר אין חסידות[25], אַז דער שינוי הטבע פון די חיות אין תיבת נח איז געקומען דערפון וואָס דאָרט האָט מאיר געווען אָזאַ הויכער

19) וזהו בהוספה על טרחתם להאכיל כל שאר המיני בהמות חיות ועופות כו', שה" קשור בטירחא (וצער) מרובה ועד שלא טעמו טעם שינה (ראה סנהדרין קח, ב. תנחומא פרשתנו ב. שם ט. פרש"י ז, כג).

20) להרמב"ן (פרשתנו ט, ה. בחוקותי כו, ו. וכן ברד"ק בראשית א, כה ובמקומות שצויינו בהערה 12) שלפני החטא לא היו חיות מזיקות — אין כאן טבע חדש כ"א חזרה לטבעם הקודם (וראה אוה"ת שם תרלה, א).

אבל ראה לקו"ש ח"כ (ע' 7) שדוחק גדול לומר שכן ס"ל לרש"י בפירושו עה"ת, כי הו"ל לפרש חידוש גדול כזה. ע"ש.

[אבל אין לתרץ (לאידך גיסא) שע"פ פשש"מ לא ה" שינוי הטבע כי גם לפני הכניסה להתיבה לא היו חיות דורסות, וכפרש"י בראשית (א, כט־ל) „השוה להם כו' כל ירק עשב יאכלו יחד כולם" (שמשמע לכאורה שגם החיות (הדורסות) אכלו רק ירק השדה. וראה אוה"ת שם) —

כי בפרש"י (בראשית א, כב. ד, טו. פרשתנו ט, ה) מפורש שהיו חיות רעות ודורסות כו'. וראה לקו"ש ח"כ שם (ואילך) שאי"ז סותר מ"ש רש"י (כנ"ל) „השוה להם כו' ירק עשב יאכלו יחד". ע"ש. וצע"ק באוה"ת שם].

21) ישעי' שם, ו.

22) ו, כ.

23) ובפרט שבלאה"כ צ"ל שעצם מציאותם של הבהמות חיות ועופות כו' בהתיבה היתה רק ע"פ נס — ראה רמב"ן הנ"ל (הערה 17). כלי יקר ו, כא. באר מים חיים על פרש"י (לאחי המהר"ל) ו, יד (ושם ז, כב: שכל מעשה התיבה בנס הי'). ועוד.

24) למרות שבגשמיות ה" קשור עם טירחא וצער (נסמן לעיל הערה 19).

25) ראה במקומות שצויינו לעיל הערה 12.

אור אלקי (— מעין ווי עס וועט מאיר זיין לעת"ל) וועלכער טוט אויף דעם ענין השלום],

ומשום זה איז דער ארויסגיין פון תיבה געווען א ירידה לגבי דעם מצב אין דער תיבה[26].

ועאכו"כ ביי די חיות טורפות גופא, וואס אין זיי איז דאך געווען דער שינוי הטבע אין תיבת נח, האבן זיי מצד עצמן ניט געוואלט ארויסגיין פון תיבה, אויף... צוריק ווערן חיות טורפות ומזיקות!

און דערפאר האט מען געדארפט באזונדער אנזאגן נח"ן "כל החי' אשר אתך גו' הוצא אתך", ווייל ס'איז דא א מקום לחלק: פאר נח"ן (מיט אשתו ובני ביתו) איז מוכרח דער ארויסגיין פון תיבה, כדי צו אויפטאן אין דער וועלט שמחוץ להתיבה. און דעריבער איז כדאי די ירידה (צא מן התיבה) צוליב דער תועלת פון דער וועלט בחוץ.

משא"כ ארויסלאזן די חיות טורפות פון תיבה וועט גורם זיין אין זיי א ירידה (זיי וועלן זיין ווי קודם הכניסה לתיבה), און אין וועלט וועלן ווידער זיין חיות טורפות!

האט מען אנגעזאגט נח"ן, אז אעפ"כ — "כל החי' גו' הוצא אתך".

דערפון איז אבער מובן, אז דורך דעם "צא מן התיבה . . הוצא אתך" ווערט אויפגעטאן אן עילוי לגבי דעם מצב ווי ס'איז געווען אין תיבה.

ד. וואס איז די הסברה אין דעם?

איז דאס מרומז אין דעם גופא וואס דער פסוק זאגט "צא מן התיבה אתה ואשתך גו'", וואס ווייזט (כנ"ל) אז "התיר להם כו'". ועד"ז ביי די חיות כו' — "הוצא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ".

דערפון וואס דאס איז די ערשטע זאך וואס מ'האט אנגעזאגט נח"ן בשייכות צו דער יציאה מן התיבה איז מובן, אז דאס איז ניט א זייטיקער ענין (וויבאלד אז פריער אין תיבה איז "נאסרו כו'", האט מען דעריבער ביי דער יציאה מן התיבה געמוזט צוריק מתיר מאכן[27]), נאר דאס איז די מטרה ותכלית פון דעם "צא מן התיבה". אין דעם באשטייט דער אויפטו פון "צא מן התיבה".

וכפשטות הענין: וואס האט געפעלט אין דעם לעבן אין דער תיבה — דאס וואס אין דעם מקום מוגבל פון תיבה האט ניט געקענט זיין דער ענין פון "פרו ורבו" (און "וכבשוה" — הארץ), ובפרט אין אן אופן וואס זאל ברענגען צו "מלאו[28] את הארץ".

און דאס איז דער מכוון פון "צא מן התיבה" — אז נאכדעם ווי ס'איז געווען דער מבול וועט "וימח את כל היקום גו'"[29], איז געווען די שליחות פון נח"ן צוריק צו אויפבויען א יקום, דורך פרו ורבו ומלאו את הארץ. און ווי עס שטייט גלייך דערנאך אין פרשה, אז דער אויבערשטער האט געזאגט נח"ן[30] — בתור ברכה און בתור ציווי — פרו ורבו (ומלאו את הארץ).

ה. יעדער ענין אין גשמיות ווערט נשתלשל פון ענינו ברוחניות. ועד"ז

---

26) להעיר גם מתפארת יהונתן פרשתנו עה"פ צא מן התיבה.

27) להעיר מריב"א ורע"ב עה"ת, פענח רזא, צפע"נ עה"ת ועוד כאן.

28) בראשית א, כח. פרשתנו ט, א.

29) ז, כג.

30) ט, א. שם, ז ובפרש"י.

בענינו, אז דאס וואס בגשמיות איז די יציאה מן התיבה געווען צוליב „פרו ורבו ומלאו את הארץ", ווערט עס נשתלשל פון רוחניות הענינים.

דער אויפטו פון „פרו ורבו" איז — וואס אין דעם ווערט אנטפלעקט דער כח האין־סוף דא למטה[31], ווייל אין דעם ענין ההולדה איז ניטא קיין הגבלה, עס איז עד אין סוף, דור אחר דור.

און דאס איז דער חילוק צווישן דעם מצב אין דער תיבה לגבי דעם מצב אַרויסגייענדיק פון תיבה:

אין דער תיבה, ניט געקוקט אויף די הויכע גילויים וואס האבן דארטן מאיר געווען (ביז אז דאס האט גע'פועל'ט[32] א שינוי הטבע בדוגמא פון לעתיד לבא, כנ"ל), איז עס נאר געווען אן ענין פון עלית ותענוג הנברא, ובמילא איז עס מיט א גבול.

משא"כ דורך דער עבודה אין וועלט, חוץ להתיבה, און ווי עולם איז בטבעו[33] דוקא — עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו[34] — דא, אין די תחתונים (דוקא), ווערט אויפגעטאן די דירה לו ית'[34], דירה לעצמותו[35].

און דערפאר ווערט דוקא אין דער עבודה אנטפלעקט דער בלתי בעל גבול, נחלה בלי מצרים[36].

ו. די הוראה פון דעם אין עבודת השם:

עס זיינען פארא אזוינע וואס מיינען אז מען קען זיך פארשליסן אין די אייגענע ד' אמות און זיך עוסק זיין כל היום בתורה און זיי זאל כלל ניט זיין נוגע וואס עס טוט זיך אין דער וועלט ארום זיי.

וויר רעדט נאך אויב ער ווען זיך עוסק זיין כל היום אין פנימיות התורה, דע[37] את אלקי אביך, וועט דאך ביי אים זיין א מצב ע"ד ווי עס וועט זיין בימות המשיח, און ווי דער רמב"ם פסק'נט בסיום וחותם ספרו[38] „ובאותו הזמן לא יהי' כו' ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"

קען ער טענה'ן: לאיזה צורך דארף ער אַרויסגיין פון זיינע ד' אמות אויף זיך עוסק זיין אין הרבצת התורה והיהדות, ביז צו הפצת המעינות חוצה, כדי אויפצוטאן דעם קאתי מר דא מלכא משיחא וואס דורך דעם איז מען זוכה (וכל העולם) זיך צו עוסק זיין אין „לדעת את ה' בלבד" [און ווי רש"י איז מפרש[39] אז תורתו של משיח איז „סוד

---

31) לקו"ת שה"ש מ, א. וראה בארוכה המשך שמח תשמח תרנ"ז בתחלתו (ע' 3 ואילך). ובסה"מ תרנ"ז — ע' קעה ואילך) — ושם נת' מצד עצם ענין ההולדה שהוא כעין יש מאין (וראה גם לקו"ת שם). ד"ה ואתם הדבקים תרפ"ו פ"ד (סה"מ תרפ"ו ע' רכו ואילך. סה"מ תשי"א ע' 208).

32) גם למפרע — בהליכתם להתיבה (כיון שאי אפשר בלעדה).

33) שלכן הוצרכו החיות כו' לצאת מן התיבה ולחזור לטבעם. — וע"י יציאתם מן התיבה נעשה אצלם הענין דפרו ורבו שהוא גילוי כח הא"ס כנ"ל. ולהעיר מלקו"ת שם, דזה שיש כח ההולדה גם בבהמות הוא מפני שניזונות מצומח שנצמח מהארץ, ששם נמצא כח ההולדה „משום דנעוץ תחלתן בסופן".

ולהעיר מחסד לאברהם (מעין שני נהר סד) בנוגע למצות פו"ר, ד„שכינה בתחתונים תלוי' במצוה זו" ע"ש.

34) תניא פל"ו.

35) ראה המשך תרס"ו בתחלתו (ס"ע ג). ובכ"מ.

36) ראה המשך וככה שם פצ"ו העילוי שיהי' לעת"ל (גם לגבי תיבת נח) שיומשך מפנימיות עתיק.

37) ראה אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).

38) וראה גם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

39) שה"ש א, ב.

טעמי׳ ומסתר[40] צפונותי׳״, פנימיות התורה] — ער האָט עולמך תראה בחירך[41], ער איז זיך עוסק שוין איצט אין ״לדעת את ה׳ בלבד״!

אויף דעם איז די הוראה — ״צא מן התיבה״: מען דאַרף אַרויסגיין פון דער תיבה און אויפטאָן אין דער וועלט אַרום. עס איז טאָקע דאָ דער סדר פון ״בא גו׳ אל התיבה״[42] — אַז וועָן עס הערשט אַ מצב פון מבול בחוץ, און עס איז דאָ אַ חשש אַז מ׳וועט פאַרזונקען וועָרן אין די ״מים הזידונים״ פון מי המבול, דאַרף מען זיך באַשיצן דערפון דורך ״בא גו׳ אל התיבה״, כפירוש הבעש״ט[43]: אַריינגיין אין די אותיות ותיבות פון תורה ותפלה — אַבער וויסן דאַרף מען, אַז סוף־סוף מוז קומען אַ זמן פון ״צא מן התיבה״, ווייל די מטרה ותכלית איז צו אויפטאָן אין דעם עולם וואָס איז חוץ פון דיין תיבה.

און מ׳זאָל ניט מיינען אַז מ׳דאַרף עס טאָן נאָר דערפאַר ווייל מ׳דאַרף מוותר זיין אויף דער אייגענער טובה צוליב טובת הזולת — נאָר דאָס איז נוגע צו דער אייגענער שלימות וטובה. ניט קוקנדיק אויף די אַלע עילויים וועלכע מען קען דערגרייכן דורך דער ״עבודה אין תיבה״, איז דאָס אַלץ אַן ענין שבמדידה והגבלה.

דורך ״צא מן התיבה״ וועָרט דער ״פרו ורבו״, דער ריבוי עד אין סוף, ביז אין אַן אופן פון ״ואלה תולדות פרץ״[44], תולדות מלא[45] — דער ״ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה״[46], נחלה בלי מצרים[47], וואָס וועט זיין בגילוי בביאת משיח צדקנו, ״עלה הפורץ לפניהם״[48].

ז. נאָך אַ הוראה וואָס מען דאַרף אַרויסנעמען דערפון איז — אין דעם ענין פון ״פרו ורבו״ כפשוטו:

די ערשטע פליכט פון אַ מענטש נאָך אַ מבול, אַ מצב פון ״וימח את כל היקום גו׳״, איז — ״פרו ורבו ומלאו את הארץ״, אויף צוריק בונה זיין דעם עולם מחדש[49].

און דאָס איז די הוראה מיוחדת פאַר אונזער דור, וועלכער איז דורכגע־גאַנגען אַ מבול ר״ל, און אַ גאָר גאָר חשובֿ׳ער און גרויסער טייל פון עם ישראל איז הילַ״ת אַפגעווישט געוואָרן בגשמיות — דאַרף מען וויסן, אַז צום אַלעם ערשטן ליגט די אחריות[50] (וזכות) אויף די וועלכע זיינען בחסדי ה׳ גע־ראַטעוועט געוואָרן פון דעם מבול און אויך אויף צאצאיהם, צוריק בונה זיין עם ישראל בגשמיות, און דאָמאָלס איז דאָ מיט וועמען אויף טאָן ברוחניות — ״צו את בני ישראל״ דאַרף האָבן פריער (קדמו[51]) בנ״.

---

40) ראה רמב״ם הל׳ מלכים שם: דברים הסתומים.
41) ברכות יז, סע״א.
42) פרשתנו ז, א.
43) כתר שם טוב בהוספות (ס״ח ואילך) ושו״נ (וראה צוואת הריב״ש סו״ס עה). וראה לקו״ש ח״א ע׳ 6 ואילך.
44) רות ד, יח.
45) ב״ר פ״ב, ו.
46) ויצא כח, יד.
47) ראה שבת קיח, סע״א ואילך.
48) מיכה ב, יג. אגדת בראשית ספס״ג (סד). ב״ר ס״פ פה.
49) כמחז״ל דעולם חדש ראה (ב״ר פ״ל, ח).
50) ולהעיר שמהציווי לנח למדין (פרש״י ט, ז מיבמות סג, סע״ב) גם חומר הענין דשלילת פו״ר, שהוקש לשופך דמים ר״ל.
51) ב״ר פ״א, ד. וראה תדא״ר פי״ד (אבל שם הובא ע״ז הכתוב (ירמי׳ ב, ג) קודש ישראל לה׳ ראשית תבואתה, משל למלך כו׳).

ח. עס זיינען פאַראַן אַזוינע וואָס מאַכן חשבונות:

האָבן קינדער איז אַ געוואַלדיקע אחריות. מען דאַרף זיי שפּייזן הן בגשמיות, הן ברוחניות — זיי מחנך זיין בדרך התורה והמצות. ומי יודע צי עס איז בכוחו צו מגדל זיין קינדער כדבעי, אַז זיי זאָלן אויסוואַקסן געזונטע קינדער, געזונט בגשמיות און געזונט ברוחניות?

ולכן: פריער דאַרף מען זיין זיכער כדבעי מיט דעם אייגענעם מצב הגשמי און מצב הרוחני, און ערשט דערנאָך וועט מען טראַכטן און דערנאָך מקיים זיין „פרו ורבו"!

איז אויך אויף דעם דאָ אַ הוראה פון נח'ן, כדלקמן.

ט. אע"פ וואָס דער אויבערשטער האָט אָנגעזאָגט נח'ן „צא מן התיבה אתה ואשתך" — „איש ואשתו כאן התיר להם כו'" (כנ"ל), דערציילט אָבער די תורה, אַז בפועל איז „ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו"[52] (ניט — „איש ואשתו").

און ווי מפרשים[53] זיינען מסביר (ע"פ פרש"י[54]) אַז דאָס איז דערפאַר ווייל „הי' נח דואג לעסוק בפרי' ורבי'"[55]. והביאור: נח האָט געמאַכט אַ חשבון: וואָס וועט זיין די תועלת פון האָבן קינדער? עס קען דאָך ווידער ווערן דער זעלבער מצב אַז זיי וועלן חוטא זיין „ויבואו מי המבול וישטפום"[56] — און דערפאַר האָט אים דער אויבערשטער פריער מבטיח געווען „שלא לשחת העולם עוד"[55] און ערשט דערנאָך אָנגעזאָגט „פרו ורבו".

ואע"פ אַז דער אויבערשטער האָט דאָך אָנגעזאָגט „צא מן התיבה אתה ואשתך", איז ווי קומט עס אַז נח, וועלכער איז געווען „איש צדיק תמים"[57], זאָל מצד חשבונות וועלן טאָן ח"ו היפך ציווי ה'[58]?

איז עס קיין קשיא ניט, ווייל נח האָט גערעכנט אַז דער מאמר הקב"ה „צא מן התיבה אתה ואשתך" (איש ואשתו) איז בלויז אַ היתר[59] — כדיוק לשון רש"י „כאן התיר להם" — אָבער ניט קיין ציווי[60]. דערפאַר האָט דערנאָך דער אויבערשטער מוסיף געווען, אַז די כוונה אין דעם מאמר איז ניט נאָר אַ היתר, נאָר אַ ציווי, אַז עס מוז זיין „פרו ורבו".

עס בלייבט אָבער ניט מובן: דער אויבערשטער האָט באַוואָרנט אַז ער וועט מער קיין מבול ניט ברענגען, אָבער ביי נח'ן איז זיכער געווען דער

---

52) ח, יח.

53) גו"א לעיל ז, ז. וראה גם כלי יקר ח, יז. וכבר האריכו במפרשים בתירוצים שונים (ראה חזקוני, ריב"א, רד"ק ועוד (ח, יח). אלשיך ואוה"ח (שם, יז). פענח רזא (לעיל ו, יח). ולהעיר מחדא"ג מהרש"א לסנהדרין קח, ב ד"ה למשפחותיהם). ואכ"מ.

54) לקמן ט, ט.

55) ל' רש"י שם.

56) כלי יקר הנ"ל. וראה פרש"י לעיל (בראשית ד, כד) גבי למך. ולהעיר מפרש"י בראשית (ה, לב) שהקב"ה „כבש את מעיינו (של נח) . . שלא יהא יפת . . ראוי לעונשין".

57) ריש פרשתנו.

58) להעיר מהפלוגתא בב"ר רפל"ה (וכפי' הס"א שברש"י שם, הובא במת"כ) אם עבר על הציווי או הוסיף על הציווי. וראה גם ב"ר פל"ד, ו: ולא קיבל עליו לצאת. — אבל ע"ד הפשט לא הי' נח עובר (בזדון) על ציווי ה'.

59) ראה אוה"ח שם ט, ז.

60) והתנהג בפרישות (וקדושה), או כיו"ב — ע"ד המ"ד בב"ר פל"ה שם שהוסיף על הציווי. ולהעיר מהשקו"ט (ראה מפרשי רש"י לקמן ט, ז. ועוד) אם אדה"ר נצטווה על פו"ר או שהי' רק ברכה.

עיקר דער מצב הרוחני פון בניו. איז אויב עס איז דאָ דער חשש פון „פן יוסיפו לחטוא"[61] — איז דאָך כלל ניט מספיק וואָס מען איז זיי ניט מעניש — זיי זיינען דאָך אין דעם זעלבן מצב (רוחני) ווי דור המבול!

איז דערפון די הוראה ברורה, אז „בהדי כבשי דרחמנא למה לך"[62]! א איד דאַרף טאָן כל התלוי בו[63] — לקיים מצות פרו ורבו און דערנאָך לחנך בניו ובנותיו ע"פ הוראות התורה — און ניט אָפהאַלטן זיך פון מקיים זיין ציווי ה' מצד אייגענע חשבונות.

— חז"ל דערציילן[64] בנוגע צו חזקיהו המלך, ווי ער האָט געזען ברוח הקודש אז פון אים וועלן אַרויסקומען „בנין דלא מעלו" און האָט דעריבער זיך ניט עוסק געווען בפו"ר. האָט אים דער אויבער־שטער מעניש געווען ר"ל, ווייל „בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד"!

זעט מען דערפון, אז אפילו ווען מען ווייס בבירור וואָס עס ווערט זיין כו' טאָר מען זיך ניט אָפהאַלטן פון מקיים זיין ציווי ה'[65]; עאכו"כ ווען דאָס איז בלויז א חשש מצד אַן אייגענעם חשבון

ולהוסיף — אויך אין חזקיהו'ס פאַל זיינען דערנאָך געבאָרן געווארן יאשיהו אויף וועמען עס שטייט[66] „וכמוהו לא

61) ל' הכלי יקר.

62) ברכות י, א (הובא לקמן בפנים).

63) כולל ג"כ ההכנה לפני הנישואין, הן ברוחניות (ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ד. הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג), והן בגשמיות (ראה רמב"ם הל' דעות פ"ה הי"א).

64) ברכות שם.

65) להעיר גם מפרש"י בראשית (ד, כה): אתם עשו מצותכם. רש"י ישן שמות ב, א (סוטה יב, א).

66) מלכים ב כג, כה.

הי' לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבבו גו' ככל תורת משה ואחריו לא קם כמוהו" און נאָך מלכים צדיקים ווי יהואחז[67] און צדקיהו[68]

— אַדרבא: זיי מקיים ציווי ה' המוטל עליך, בשמחה ובבטחון גמור אז דער אויבערשטער וועט זיכער[69] העלפן און אַריינגעבן הצלחה אין דיין השתדלות בחינוך הבנים[70] (ובפרט אין זכות פון דעם גופא וואָס מ'איז מקיים ציווי ה' פון פרו ורבו אַן קיינע חשבונות).

יו"ד. כל הנ"ל רעדט זיך בנוגע צו דאגות פון דעם מצב רוחני פון קינדער, וואָס דאָס איז תלוי בעיקר אין די עלטערן, וואָס זיי האָט דער אויבער־שטער געגעבן די מצוה (וזכות) לחנך בניהם ובנותיהם בדרך התורה והמצוה, און האָט זיי געגעבן די בחירה חפשית צו דורכפירן דעם ציווי.

וועט עס רעדט זיך וועגן דאגות פון פרנסה גשמיית — מען מאַכט חשבונות אז דער מצב הפרנסה דערלאַזט ניט אז מען זאָל זיך עוסק זיין בפו"ר — ווייזט עס אז מ'איז מקטני אמנה[71], ולמטה מזה.

67) ראה הוריות יא, סע"ב דממלא מקום אבותיו הי' (וראה פרש"י שם ד"ה יורם ממלא).

68) הוריות שם ובפרש"י. שבת קמט, ב. ובכ"מ.

69) שזהו אמתית ענין הבטחון (ראה כד הקמח ערך בטחון. וראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (באגרות קודש שלו ח"ו ע' שצט). לקו"ש ח"ג ע' 883 ואילך. חכ"ו ע' 97. חל"א ע' 3 ואילך).

70) להעיר אשר נבואת נביא אמת לרעה — בטלה ע"י תפלה וכו' (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י ה"ד. הקדמה לפיה"מ ד"ה והחלק השני בענין הנביא).

71) ל' חז"ל (בנוגע לפרנסה) — סוטה מח, סע"ב. ובמכילתא בשלח טז, ד: מחוסר אמנה. וראה ס' חסידים (סתקי"ט) לענייננו: לא יחשוב כו' עני אם אבוא כו' שמא תהר ממני ואנה אקח לפרנסה זה ממחוסרי אמנה.

פרנסה איז ניט תלוי אין דער אייגענער בחירה. א איד איז טאקע אנגעזאגט געווארן „בכל אשר תעשה"[72] — אבער זיין „תעשה" איז נאר[73] אן ענין פון עשיית כלי צו דער ברכת ה'; די השפעת המזון והפרנסה קומט מלמעלה, ווי יעדערער זאגט אין ברכת המזון: הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים.

און וויבאלד אז דער אויבערשטער האט אנגעזאגט א אידן „פרו ורבו", איז זיכער, אז צוזאמען מיט יעדן קינד[74] וואס ווערט געבארן, ווערט געעפנט א נייער צינור אויף ברכת ה', אויף השפעת מזון ופרנסה, (אויך) פאר דעם נייגעבארענעם קינד, און אין אן אופן פון „בטובו בחן בחסד וברחמים", מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

יא. די זעלבע זאך איז בנוגע צו כחות הנפש: אנדערע טענה'ן, אז זיי האבן ניט די כוחות, כוחות הגוף אדער כוחות הנפש, אויף צו מגדל זיין מערערע בנים ובנות, וואס דאס פאדערט א יגיעה גדולה, יגיעת נפש ויגיעת בשר.

דארף מען וויסן, וויבאלד אז דער אויבערשטער זאגט אן אויף דעם[74], און „אינו מבקש אלא לפי כוחן"[75], איז ברור אז ער גיט די נויטיקע כוחות אויף דורכפירן זיין ציווי. ובמילא דארף מען ניט ארויינמישן אין דעם איינגענע חשבונות, נאר פארלאזן זיך ומתוך שמחה (ווי בא יעדער עבודת השם) אויפן אויבערשטן[76].

אויב דער מצב אמיתי איז, אז מ'האט ניט די כוחות אויף דעם, וועט דער אויבערשטער דאס באוואלטיגן[77]

כדי עס זאלן געבארן ווערן קינדער מוז זיין[78] א ברכה מיוחדת פון אויבערשטן — „ויברך אותם אלקים . . פרו ורבו גו'"[79]. וואס דערפאר „יש כמה בני אדם שאינם מולידים גם שכח המוליד ישנו בשלימות"[80].

— דער אמת, אמת הנגלה איז, אז ניט נאר איז אזא הנהגה דבטחון בהשם — ניט גורע פון בריאות האדם, נאר פארקערט: דער וועג צו דערגרייכן מנוחת הנפש אמיתית, איז דורך דעם וואס מ'פירט זיך לויט די סדרי הבריאה וואס דער אויבערשטער האט איינגעשטעלט. בשעת מען צעשטערט דעם נאטירלען סדר וואס דער אויבערשטער האט איינגעשטעלט בחיי משפחה, זעט מען במוחש אז דאס איז גורם צו פראבלעמען אין „עצבים" (נערוועז) כו', נוסף על העיקר אז דאס שטערט וכו' די באציאונגען צווישן איש ואשתו.

---

72) ראה טו, יח ובספרי שם.

73) ראה בארוכה ד"ה וידעת תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' נז ואילך). ובכ"מ.

74) ראה רמב"ם הל' אישות פט"ו הט"ז: אע"פ שקיים אדם מצות פו"ר הרי הוא מצווה מד"ס שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם.

75) במדב"ר פי"ב, ג.

76) מובן שיש מצבים שע"פ תורה אין צ"ל התעסקות בפו"ר מחמת טעמים של בריאות וכיו"ב. אבל כפשוט, זה צ"ל נקבע ע"י רב מורה הוראה בפועל, ולא ע"י חשבונות האדם לעצמו.

77) ולהעיר מפרש"י הנ"ל (הערה 56) „כבש את מעיינו".

78) המשך שמח תשמח תרנ"ז ע' 5 (סה"מ תרנ"ז ע' קעז). ד"ה ואתם הדבקים שם.

79) בראשית א, כח. וכן בדגים ועופות (שם, כב).

80) שמח תשמח שם ע' 7 (סה"מ שם ע' קעט). ועד"ז בד"ה ואתם הדבקים שם.

די הנהגה פון מאַכן חשבונות וועט עס איז „די פּאַסיקע צייט" צו האָבן קינדער, האָט מען אַ נאָמען געגעבן „תכנון משפחה" („פעמעלי פּלענינג"). די מציאות איז אָבער, אַז דאָס ברענגט דעם היפּך ממש: אַ היפּך אין סדר חיי משפחה, היפּך בנין חיי משפחה. און ווי עס איז שוין נתגלה געווארן (פּאַר די וואָס ווילן זיך ניט נאָרעז), אַז עס איז נאָך ניט געווען אַ זאָך וואָס זאָל אַריינ־ברענגען אַזאַ בלתי סדר און היפּך הביסוס והחיזוק ובנין פון חיי משפחה ווי די זאָך פון „תכנון משפחה"[81].

יב. אַ שייכות מיוחדת צווישן דער מצוה פון פרו ורבו און אונזער דור (דוקא):

די גמרא זאָגט[82], אז אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שב(אוצר ששמו) גוף. ד.ה. די לידה פון נאָך אַ אידיש קינד איז מקרב די גאולה שלימה פון כלל ישראל על ידי דוד מלכא משיחא.

און וויבאַלד אַז מען געפינט זיך אין דרא דעקבתא דמשיחא (כמדובר כמה פעמים), און מען האָפט און מ'איז מתפלל „את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", "נאָו" ממש — איז פאָרשטאַנ־דיק, אַז מען דאַרף טאָן התלוי בו אין דעם „יכלו כל הנשמות שבגוף",

וואָס דאָס וועט ממהר זיין דעם „בן דוד בא", בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

(משיחות ש"פ נח תשמ"א, תשמ"ג. ש"פ חי"ש תשמ"ג)

---

81) ראה ע"ד תכנון משפחה בארוכה יותר — שיחות ש"פ נשא, א' שלח, ש"פ שלח וש"פ קרח תש"מ. ועוד.

82) יבמות סב, סע"א (ובפרש"י שם). וש"נ.